

Dé doden

Neerlands' juridisch verleden kent illustere denkers wier ideeën heden ten dage nog voortleven. Enkelen van hen zijn vereeuwigd in levensgroot brons bij het gebouw van de Hoge Raad in Den Haag.

GEORG VAN DAAL¹

De beelden van zes illustere vaderlandse rechtsgeleerden staan tegenwoordig een beetje weggedrukt in een inham (de Bibliotheekstraat) aan de Haagse Kazernestraat, bij wat oneerbiedig de personeelsingang van de Hoge Raad kan worden genoemd. Alleen daarom al verdienen deze in brons gegoten juristen het om hier enigszins aan de vergetelheid te worden ontrukkt. Van deze zes heeft Hugo de Groot dat niet nodig, zodat hij hier verder onbesproken blijft. De Hoge Raad heeft vijf van de zes juristen voor vereeuwiging geselecteerd; één persoon – Joao Melchior Kemper – is door de Rijksgebouwdienst uitverkoren.²

De beelden staan daar sinds 1988. Toen de Hoge Raad, ondanks de nodige raadsheerlijke verontwaardiging, het veld moest ruimen voor de nieuwe kantine van de Staten-Generaal en het chique Palais Huguetaan aan de Lange Voorhout 34³ betrok, kwam ons zestel terecht aan de wat minder chique achterkant daarvan, aan de Kazernestraat.

De vijftig jaar daarvoor stonden ze vóór de Hoge Raad aan Plein 2 waar ze sinds 1938 het bordes opsierden. Dit gebouw was daartoe overigens op twee zijmuren na geheel vernieuwd, nodig omdat het van meet af aan tekenen van verval vertoonde en bekend stond onder de weinig flatteuze bijnaam 'Hondenhok'.⁴ Na tientallen jaren huisvestingsellende werd de ingrijpende nieuwbouw in het kader van de werkverschaffing tijdens de crisisjaren verricht. En dan te bedenken dat de Hoge Raad Raad daarvóór, vanaf het begin, was weggestopt in een lekkend gebouw aan het Binnenhof.

Van Leeuwen, Huber en Voet waren alledrie representanten van de Rooms-Hollandse school. De Rooms-Hollandse juristen trachtten juridische ideeën en termen uit het lokale gewoonterecht aan te passen aan en te integreren in de Romeinse *Corpus Iuris Civilis*.⁵ Ook Hugo de Groot wordt tot deze school gerekend.⁶ Destijds achtte de Hoge Raad kennelijk geen van de juridische denkers uit de twee eeuwen vóór 1938 een stand-

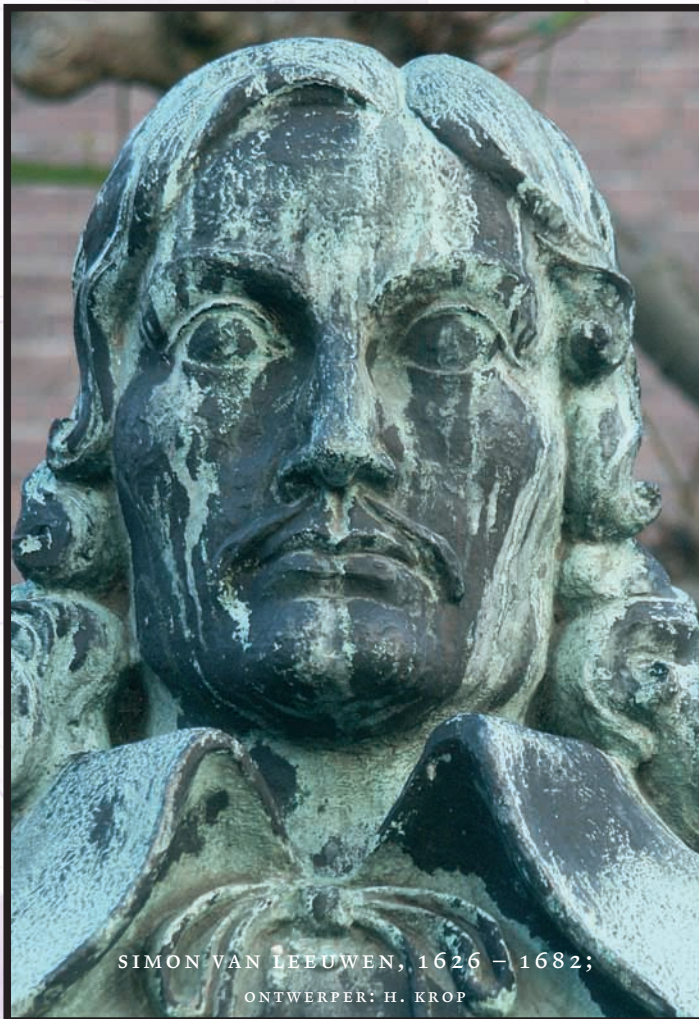

HUGO DE GROOT, 1583 – 1645;
ONTWERPER: J. POLET

FOTO'S: ANDRE KLIJSEN

beeld waard. De Rijksgebouwdienst wist dergelijke juristen wel aan te wijzen, maar de Hoge Raad persisteerde bij zijn idee dat alle zes de beelden oud-vaderlandse rechtsgeleerden moesten zijn. In een compromis tussen Hoge Raad en Rijksgebouwdienst moest de criminalist Antonius Matthaeus⁷ het veld ruimen voor Kemper.⁸

- 1 Ik dank mevrouw Hartogs, griffier bij de Hoge Raad der Nederlanden voor de door haar verschaft inlichtingen, evenals Tim Steenbeek, student-stagiair op mijn kantoor, voor zijn inzet bij het verzamelen van gegevens. Alle gegevens zonder verdere bronvermelding zijn afkomstig uit P.C. Molhuysen en P.J. Blok (red.), *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, A.W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij, Leiden 1991. Eventuele onjuistheden blijven voor mijn rekening.
- 2 C.W.D. Vrijland, *Huisvesting*, in: *De Hoge Raad der Nederlanden, 1838-1988*, een portret, p. 344-345.
- 3 Tussen 1734 en 1738 ontworpen door Pieter de Swart en later uitgebreid door de architect Daniël Marot. Zie voor de lotgevallen van de vroegere bewoners van dit pand: L. van Heijningen, 'Van kapelaans, speculanten en oproerige jongeren', in *Advocatenblad* 1999-8, p. 428-430.
- 4 Vrijland, a.w., p. 337-347.
- 5 P.J. du Plessis, *A history of remissio mercedis and related legal institutions*, Sanders Instituut – Erasmus Universiteit Rotterdam, Rotterdam 2003, p. 129.
- 6 Du Plessis, a.w., p. 132.
- 7 1601-1654. Net als zijn vader en zijn zoon was hij hoogleraar rechten in Utrecht.
- 8 Vrijland, a.w., p. 344-345.

SIMON VAN LEEUWEN, 1626 – 1682;
ONTWERPER: H. KROP

SIMON VAN LEEUWEN (1626 – 1682)

Van Leeuwen was een Leidse notariszoon, die op 23 september 1649 in Leiden afstudeerde in de rechtsgeleerdheid. Hij was advocaat, eerst in Den Haag, later in Leiden. In Zoeterwoude en Leiden bekleedde Van Leeuwen diverse bestuurlijke posities. Wegens politieke en persoonlijke onfortuinlijkheden en onhandigheden schopte hij het nooit tot het door hem begeerde ambt van schepen te Leiden. In 1681, aan het eind van zijn leven, werd hij nog benoemd tot substituut-griffier bij de Hoge Raad en vestigde hij zich weer in Den Haag.

Van Leeuwen was een veelschrijver. Zijn beroemdste werk is *Het Rooms-Hollands-Regt, waar in de Roomse Wetten met het huydendaagse Neerlands Regt overeen gebragt werden*. Met zijn erkenning als jurist in Nederland verging het hem net als met zijn politieke carrière, namelijk nooit aan de top. Dat neemt niet weg dat zijn werken over de grenzen veel zijn vertaald en herdrukt tot aan het einde van de achttiende eeuw. Vooral in Zuid-Afrika heeft hij een blijvende indruk gemaakt. In 1859 zijn zijn werken officieel opgenomen in de juridische canon van de Zuid-Afrikaanse Republiek.

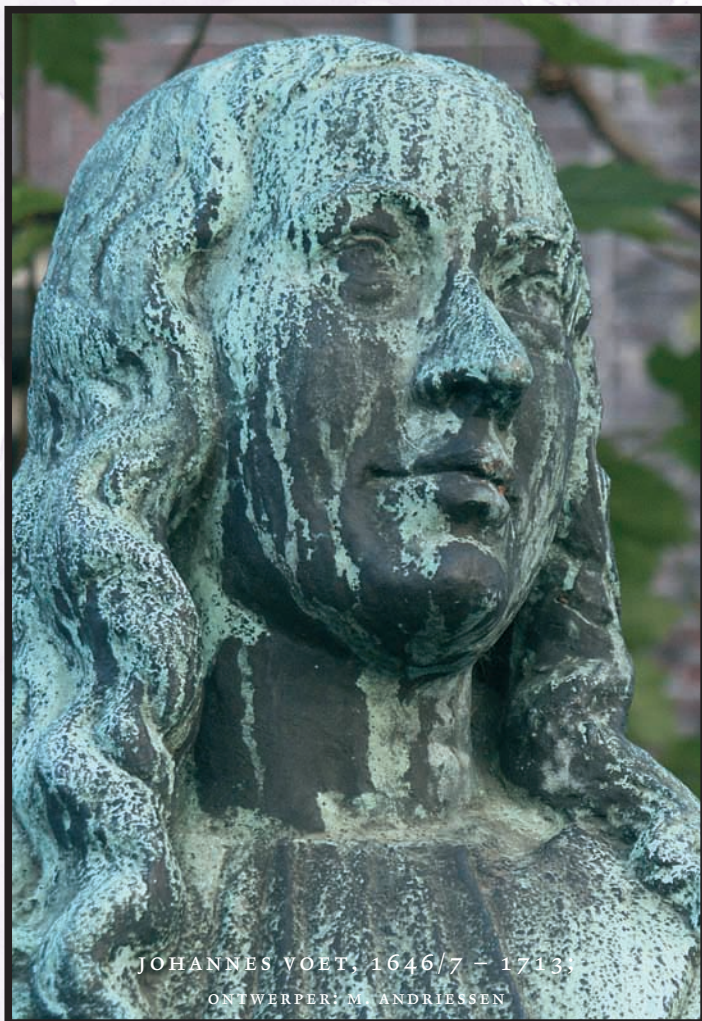

ULRICUS HUBER, 1636 – 1694;
ONTWERPER: J. VAN HAL

ULRICUS HUBER (1636 – 1694)

Huber is geboren en gestorven in Friesland, en heeft ook zijn werkzame leven geheel daar doorgebracht. Alleen zijn opleiding bracht hem een paar malen buiten zijn *heitelân*. Na een gymnasiale scholing in Dokkum en Leeuwarden begon hij vanaf 4 juli 1651, vijftien jaren oud, met de rechtenstudie te Franeker. Vanaf augustus 1654 studeerde hij rechten in Utrecht, maar keerde al snel weer terug in Franeker, om daar in september 1655 af te studeren. Huber vertrok met een aantal vrienden naar Heidelberg, en promoveerde daar op 14 mei 1657. Vlak daarvoor, op 30 april 1657, was hij al benoemd tot hoogleraar in welsprekendheid en geschiedenis te Franeker. Vanaf 1665 begon hij ook juridische colleges te geven. Als juridisch hoogleraar benadrukte hij het belang voor de jurist van de geschiedenis en de letteren. Van 1679 tot 1682 was Huber raadsheer in het Hof van Friesland, waarna hij als honorair hoogleraar een bloeiende 'faculteit aan huis' ontwikkelde. Een aantal pogingen vanuit het Leidse om Huber weg te kopen, werden door de diverse Friese instellingen door middel van traktementsverhogingen en positieverbeteringen met succes gepareerd.

Huber had nationale én internationale uitstraling. Zijn *Hedendaagse Rechtsgeleerdheid*, voor een belangrijk deel gestoeld op jurisprudentie, werd en bleef lange tijd een belangrijk handboek. Buiten het vader-

JOHANNES VOET, 1646/7 – 1713.
ONTWERPER: M. ANDRIESEN

landse recht hadden het internationale publiek- én privaatrecht zijn warme belangstelling. Het spanningsveld tussen het absolute recht op territoriale soevereiniteit en de noodzaak voor respect en handhaving van het recht van andere staten ter bevordering van de internationale handel hield Huber bezig. Zijn theorieën over wederzijds respect tussen rechtsgebieden hebben er toe geleid dat hij als een van de grondleggers wordt beschouwd voor de ontwikkeling van het Anglo-Amerikaanse internationale privaatrecht.

JOHANNES VOET (1646/1647 – 1713)

Voet werd geboren te Utrecht. Over zijn geboortjaar zijn de bronnen het niet helemaal eens. Hij werd juridisch opgeleid in zijn geboortestad, waar hij vermoedelijk ook in de rechtsgeleerdheid promoveerde. Hij bleef daarmee op het pad dat zijn vader, Paulus Voet, al had ingeslagen. In 1673 werd Johannes benoemd tot juridisch hoogleraar in Utrecht. In 1679 werd Voet rector magnificus. Kort daarop vertrok hij om hoogleraar te Leiden te worden. Aanbiedingen uit andere steden bleken vooral aanleiding tot het succesvol afdwingen van Leidse traktementsverhogingen. Voet bleef dus in Leiden.

Het Oudhollands recht is van grote betekenis geweest in Zuid-Afrika. Net als Van Leeuwen, was en is Voet in Zuid-Afrika een van de belangrijkste historisch juridische auteurs.

CORNELIS VAN BIJKERSHOEK, 1673 – 1743;
ONTWERPER: A. TERMOTE

CORNELIS VAN BIJKERSHOEK (1673 – 1743)

Afkomstig uit een welvarend Middelburgs gezin, vertrok Van Bijkershoek in 1689 naar Franeker om daar theologie te gaan studeren. In 1691 veranderde hij van studie en ging rechten studeren. Hij was leerling van onder andere Huber, en promoveerde te Franeker op 16 mei 1694. Daarna vestigde hij zich als advocaat te Den Haag. Ondanks een drukke en succesvolle praktijk publiceerde Van Bijkershoek veel, en daarmee verwierf hij zijn grootste faam. In 1703 werd Van Bijkershoek namens Zeeland tot raadsheer benoemd in de Hoge Raad van Holland en Zeeland, waarvan hij in 1724 als eerste Zeeuw sinds 1587 president werd. De roep van zijn onkreukbare eerlijkheid was zo groot, dat als men over hem sprak of schreef, men simpelweg sprak van ‘de president’.

In zijn beroemde boek *De Dominio Maris* bepleitte hij dat de kuststrook van de zee tot het territoir van de kuststaat behoorde, voorzover die kuststaat de zee met zijn artillerie kon bestrijken. Daarmee is Van Bijkershoek de bron van het wereldwijd geaccepteerde concept van de territoriale zone.

JOAN MELCHIOR KEMPER (1776 – 1824)

De jong verweesde Kemper werd in Amsterdam opgevoed door zijn grootmoeder van moederszijde. In 1791 begon hij met de studie rechten te Amsterdam, waar hij op 10 oktober 1796 afstudeerde. Slechts enkele dagen later promoveerde hij in Leiden tot doctor in de rechtsgeleerdheid. Nadat hij kort te Amsterdam als advocaat had gepraktiseerd, werd hij in 1798 benoemd tot juridisch hoogleraar te Harderwijk. Hij zou zijn hele leven aan het juridisch onderwijs verknocht blijven, en van alle hem aangeboden betrekkingen slechts die accepteren, die met het hooglerschap waren te verenigen, zoals het lidmaatschap van de Staten-Generaal. In 1806 werd hij hoogleraar te Amsterdam, en in 1809 in Leiden.

Tijdens de Franse overheersing publiceerde hij anoniem diverse vaderlandslievende geschriften, die in het Frans werden vertaald en die tot in Parijs enig rumoer veroorzaakten. Ondanks aandrang van de Fransen werd zijn identiteit als auteur nimmer prijsgegeven.

Als vertrouweling van Koning Willem I werd Kemper in april 1814 benoemd tot president van de commissie tot samenstelling der algemene wetboeken; Kemper zelf heeft zich voornamelijk beziggehouden met het samenstellen van een burgerlijk wetboek. Hij was daarbij pleitbezorger van een oorspronkelijk Nederlands wetboek, wat tot verdeeldheid leidde met de overige commissieleden, die een aanpassing van de *Code Civil* voorstonden, niet in de laatste plaats om een en ander ook verteerbaar te maken voor België als toenmalig onderdeel van het Koninkrijk. Met steun van de Willem I drukte Kemper zijn zin door. Op 8 februari 1821 begonnen de Staten-Generaal met de behandeling van Kempers ontwerp, waarvan zij niet veel heel lieten: de facto werd het verworpen. Maar een standbeeld heeft hij wel. +

(advertenties)

VERMOEDENS?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE

RECHERCHE- EN ADVIESBUREAU

010 - 212 49 23

www.dorr-recherche.nl

Interesse in het Europees recht en het aanbestedings- en mededingingsrecht?

Meer weten? Bel mr. Maggy Buschgens

VOXIUS

VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

[WWW.VOXIUS.NL](http://www.voxius.nl)

TEL 010 - 240 06 05